

Forslag

til

Lov om ændring i lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.

Fremsat den 2. februar 1961 af *undervisningsministeren*.

I lov nr. 171 af 24. maj 1955, således som denne er ændret ved lovene nr. 167 af 7. juni 1958 og nr. 172 af 29. april 1960, jfr. bekendtgørelse nr. 191 af 11. maj 1960 af Lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed, foretages følgende ændringer:

§ 1.

Lovens § 1 affattes således:

„**§ 1.** Af Ungdommens uddannelsesfond ydes til ubemidlede, dygtige og evnerige unge, der søger uddannelse ved offentligt anerkendte læreanstalter og fagskoler, i henhold til nærværende lov legater eller studielån til et samlet årligt beløb af 51 mill. kr., fordelt med 34 mill. kr. til stipendier og 17 mill. kr. til lån, idet det herved tilstræbes, at egnede og interesserede unge ikke af økonomiske grunde hindres i at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse.

Stk. 2. Herudover fordeles et årligt beløb på indtil 4 mill. kr. til studielån til elever på seminarier og husholdningsseminarier.

Stk. 3. Endelig anvendes 4 mill. kr. årligt som stipendier til elever, der forbereder sig til studentereksamen i gymnasieskolernes gymnasieklasser eller på anerkendte kursus til studentereksamen.“

§ 2.

Lovens § 2 udgår.

§ 3.

Lovens § 4 affattes således:

„**§ 4.** Fondens budget optages på de årlige bevillingslove og dens regnskab på statsregnskabet. Under fondens midler henregnes de i henhold til den hidtidige lovgivning om Ungdommens uddannelsesfond endnu til rådighed værende beløb, der er tilvejebragt af tipstjenestens overskud.

Stk. 2. En årlig beretning om fondens virksomhed forelægges folketinget og finansministeriet.“

§ 4.

Lovens § 5 affattes således:

„**§ 5.** Undervisningsministeren bemyndiges til at lade lov nr. 171 af 24. maj 1955 om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed optrykke og bekendtgøre med de ændringer, der er fastsat i de i indledningen til nærværende lov nævnte love og i nærværende lov.“

§ 5.

Denne lov får virkning fra den 1. april 1961.

Bemærkninger til lovforslaget.

I forbindelse med den ved lov nr. 167 af 7. juni 1958 gennemførte ændring af lov nr. 171 af 24. maj 1955 om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed nedsattes et udvalg vedrørende de studerendes og videnskabsmændenes økonomiske vilkår, herunder deres beskatningsproblemer, idet det var hensigten at lade en tilbunds gående revision af bestemmelserne om uddannelsesfonden afvente dette udvalgs betænkning. Lovændringen i 1960, jfr. lovbekendtgørelse nr. 191 af 11. maj 1960, der gav fonden det nugældende grundlag, tilsigtede derfor først og fremmest en foreløbig regulering af bevillingerne. Der er herefter til rådighed årligt 9 mill. kr. til stipendier, 9 mill. kr. til studielån og opholdsudgifter for gymnasieelever.

Udvalget har nu afgivet betænkning I: „De Studerendes økonomiske Vilkår“, indeholdende materiale til indgående belysning af de studerendes økonomiske behov samt på grundlag heraf en fastlæggelse af principperne til fremme af formålet: „at egnede og interesserede unge ikke af økonomiske grunde hindres i at påbegynde og gennemføre en videregående uddannelse“.

Udvalget har foranstaltet en studentersociologisk undersøgelse, omfattende 10 700 aktive studerende ved de højere læreanstalter i København og i Århus, og har på dette grundlag bl. a. kunnet foretage meget indgående beregninger af, hvad de studerende behøver i direkte statsbevillinger for at opnå „fuld behovsdækning“. Der sigtes hermed ikke mod „studenterløn“, men mod ved statsstøtte at supplere de studerendes egne midler — hidrørende fra eget arbejde, støtte fra forældre og ægtefælle, andre legatmidler m. v. — for derved at sikre at trængende studerende, der efter vedkommende læreanstalts bedømmelse er i stand til at gennemføre et studium, får dækning af nødvendige leveomkostninger i studietiden.

Det findes principielt ønskeligt at undgå erhvervsarbejde som egentlig studiefinansieringskilde, men man tager dog ikke afstand fra ca. 1 måneds erhvervsarbejde årlig i studietiden; i opgørelsen af behovet er således indregnet, at de studerende ved eget erhverv i ca. 1 måned årlig opnår dækning af ca. 1½ måneds leveomkostninger årlig.

Hvad angår økonomisk støtte fra forældrene har udvalget foretaget sine beregninger på grundlag af alternative forældreindtægtsgrænser (skattepligtig indkomst), således at det vejledende forudsættes, at forældre, hvis indtægt ligger under en vis grænse,

ikke har mulighed for — generelt set — at bidrage økonomisk til barnets videregående uddannelse, medens man for forældreindtægter over denne grænse finder det muligt at afgive en vis procentdel af den overskydende indkomst til barnets uddannelse.

Udvalget har efter principielle overvejelser fundet det ønskeligt, at der ved uddelingen af fondens midler fremdeles følges et skønsprincip, således at der ikke skematisk opstår berettigelse til en vis støtte, når ganske bestemte krav med hensyn til trang og studieegnethed er opfyldt. Det beror således på vedkommende stipendieansøgners afvejelser, om egnethed og trang foreligger tilstrækkeligt godtgjort, og i hvilket omfang der bør ydes økonomisk hjælp. Den usikkerhed, der herved måtte opstå hos den enkelte studerende med hensyn til det økonomiske grundlag for studiet, vil mindskes i samme grad, som fondens understøttelsesbeløb nærmer sig det samlede accepterede understøttelsesbehov.

Udvalget har indgående drøftet, om støtten bør ydes i form af stipendier eller lån, og hvilket forhold der i givet fald bør være mellem de 2 støtteformer. I henhold til 1955-loven blev midlerne fordelt mellem stipendier og lån i forholdet 2:1. Denne fordelingsnorm ændredes ved 1958-loven til forholdet 1:1; denne norm opretholdtes ved lovændringen i 1960.

Udvalget går ind for fortsat at kombinere stipendie- og lånestøtte og når til det resultat, at det ved loven af 1955 oprindeligt givne forhold 2:1 er mest egnet til at fremme lovens formål. For den enkelte studerende bør låneandelen som hovedregel ikke overstige ca. 50 pct. af den samlede modtagne direkte støtte, og for langvarige uddannelser bør andelen ikke blive så stor, hvis erhvervsarbejde ønskes modvirket. Man vil fortrinsvis anbefale lånemidlerne anvendt mod slutningen af uddannelsen og finder, at låneandelen for den enkelte student rimeligt kan modsvare ca. 1½ års studieomkostninger eller i alt ca. 6 000 kr. For de kortvarige studier bør lånebyrden dog som hovedregel ikke overstige 50 pct. af de samlede studieomkostninger.

Nærværende lovforslag tilsigter i videst muligt omfang at imødekomme udvalgets indstillinger om den direkte støtteordning gennem Ungdommens uddannelsesfond.

For så vidt angår seminarier og husholdningsseminarier har man i modsætning til tidligere fastsat

låneandelen til en særlig sum, således at opdelingsforholdet for de områder, der er såvel stipendie- som låntagende, bliver 2:1.

Den hidtidige bevilling til tilskud til gymnasieelever til dækning af rejse- og opholdsudgifter foreslås fremdeles stillet til rådighed som en særlig sum, men man foreslår, at der gives bevillingen en sådan størrelse, at der samtidig — foreløbig forsøgs-mæssigt — heraf bliver mulighed for at yde nogen egentlig stipendiehjælp til særlig trængende gymnasieelever, der anses for egnede til gennemførelse af gymnasiuddannelsen.

Det er således hensigten at sætte Ungdommens uddannelsesfond i stand til at virkeliggøre det formål, at ingen af økonomiske grunde behøver at afstå fra at påbegynde eller gennemføre en videregående uddannelse, hvortil han er egnet, ved offentligt anerkendte læreanstalter, seminarier og fagskoler.

Til § 1.

1. Forhøjelse af bevillingen til stipendier og studielån.

Den af forslaget omfattede kreds af elevgrupper undergår i forhold til den hidtidige lovgivning ingen ændringer.

Grundlaget for de af udvalget foretagne beregninger kan anvendes direkte på de højere læreanstalters elevmateriale, som ved den senest af uddannelsesfonden foretagne registrering i oktober 1960 var steget til i alt 16 688. Det samlede elevtal under fonden på nævnte tidspunkt omfattede yderligere 19 072, for hvilke en tilsvarende ajourført behovsopgørelse ikke foreligger og ikke kan tilvejebringes uden længere tids undersøgelser.

De til grund for nærværende lovforslag liggende beregninger, bortset fra de højere læreanstalter, er derfor foretaget efter erfaringsmateriale, der er stillet til rådighed af fondens bestyrelse. Det er således fundet velmotiveret direkte at benytte udvalgets beregningsgrundlag ved en behovsopgørelse for uddannelser, der har en varighed svarende til uddannelsesområder, der er omfattet af udvalgsarbejdet. For de kortvarigere uddannelser er støttebehovet anslået på grundlag af stipendienævnenes beregninger og de fra fonden ydede støttebeløb.

Behovet hos den gruppe, for hvilken udvalgets behovsberegninger er fundet direkte anvendelige, er herefter med de nuværende elevtal afrundet opgjort til 48,5 mill. kr., heraf ca. 33 mill. kr. til studerende ved de højere læreanstalter; og man anslår, at en forhøjelse til ca. 2½ mill. kr. for de kortvarigere uddannelser vil være tilstrækkelig. Seminarieleverne er ikke stipendietagende i fonden, idet deres stipendiebehov dækkes af særlige finanslovbevillinger. Der

påregnes et lånebehov for denne gruppes vedkommende, der næppe overstiger 4 mill. kr., jfr. forslagens § 1, stk. 2.

Det er herved som rent vejledende kriterium forudsat, at studerende, hvis forældre (forsørgere) har en ansat indkomst på 15 000 kr. eller derunder, bør opnå fuld direkte støtte, og at forældrebidraget andrager ca. 50 pct. af den overskydende indkomst. Dette vejledende beregningsgrundlag motiverede for studentertallet på undersøgelsens tidspunkt (1959) en støttebevilling for de højere læreanstalter på ca. 23 mill. kr.

For at undgå unødigt dobbeltadministration foreslås det, at en række på finansloven opførte bevillinger til elevunderstøttelser, som fordeles efter principper svarende til uddannelsesfondens, udgår af finansloven. Af praktiske grunde kan denne finanslovændring først gennemføres fra 1. april 1962, hvorfor man ved uddelingen i 1961-1962 af fondens midler vil afkorte uddelingssummen med et beløb svarende til disse elevunderstøttelser, der andrager i alt ca. 1,7 mill. kr. Det bemærkes, at udvalget ved sin behovsopgørelse er gået ud fra, at de enkelte statsunderstøttelsesbevillinger til studerende inddrages under uddannelsesfonden.

Der har hidtil i fondens praksis været forudsat dansk indfødsret, men det bør nu ikke være udelukket efter konkrete overvejelser administrativt at indgå på gensidighedsordninger, som det f. eks. overvejes mellem de nordiske lande.

2. Forhøjelse af tilskudssummen til elever, der forbereder sig til studentereksamen.

Efter at der ved loven af 1958 som en forsøgsordning blev stillet ½ mill. kr. til rådighed til rejse- og opholdsstipendier til elever, der forbereder sig til studentereksamen, blev dette beløb ved lovrevisjonen i 1960, efter at man i den forløbne tid havde konstateret ordningens værdi og dannet sig et skøn over behovet for disse stipendier, forhøjet til indtil 1 mill. kr. Der skønnes nu at være behov for en yderligere udbygning af denne ordning.

For skoleåret 1960-61 androg det ved ansøgninger dokumenterede behov i alt ca. 1 350 000 kr., og samtlige stipendier måtte derfor for dette skoleår reduceres med ca. 26 pct. Allerede dette forhold begrundes således en væsentlig forhøjelse af disse stipendiebeløb.

Hertil kommer, at man ikke mener at burde opretholde den begrænsning, at stipendierne kun tildeles elever, som på grund af afstanden fra deres hjem til gymnasieskole eller studenterkursus må tage ophold uden for hjemmet eller dagligt foretage

en længere rejse for at følge undervisningen. I mange tilfælde vil det uanset skolens beliggenhed i forhold til hjemmet kræve betydelige økonomiske ofre af forældrene at holde et barn i gymnasieskolen, ligesom den selvforsørgende elev meget ofte økonomisk er særdeles vanskeligt stillet. For at sikre at så mange unge som muligt, hvis interesser og evner berettiger dem dertil, kan blive studenter, foreslås det, at der skabes mulighed for i det hele at kunne yde elever, der i gymnasieskolen eller på anerkendte kurser forbereder sig til studentereksamen, tilskud i form af stipendier til dækning af udgifterne forbundet hermed, således at ingen af økonomiske grunde tvinges til at skulle opgive at søge denne uddannelse. Man vil finde det naturligt, at der fortsat tages særligt hensyn til de elever, som påføres

særlige rejse- eller opholdsudgifter, men det må erindres, at disse elever efterhånden som landet udbygges med gymnasieskoler vil blive relativt færre.

Med det således udvidede formål, og når der tages hensyn til den forventede meget store stigning i elevtallet, skønner man, at der for tiden er behov for ca. 4 mill. kr. årligt.

Til § 2 og § 3.

Forslaget er i overensstemmelse med det folketinget den 24. januar 1961 forelagte forslag til lov om ændring i lov om tipning, hvorefter fremtidig tilskuddet til Ungdommens uddannelsesfond af tipstjenestens overskud bortfalder mod tilsvarende forøgelse af den årlige finanslovbevilling.